

Staeltje Natuur no.81

Januari 2017

Inhoud

Van het redactie bureau.....	3
Het bijzondere Staelduinse Bos.....	3
Jaarverslag 2015-2016 "Vrienden van het Staelduinse Bos"	4
De zilvermeeuw	6
Muizen in de winter	7
Bomen in de winter	7
Hoe overleeft de egel de winter?	8
Mollen in de winter	9
Sneeuwklompje	10
Onderhoud en tuin	11
De zwarte stern	11
Bezoekersaantallen	12
Kinderpagina.....	14
Piekerpagina.....	16
Een dagje uit met alle vrijwilligers van "het Staelduinse Bos"	17
Herinneringen aan het Staelduinse Bos	18
Nieuwe rubriek "Herinneringen aan het Staelduinse Bos.....	21
Gasten in de winter	22
De duinkust van het Westland	23
Echt een aanrader voor jong en oud.....	25
Oplossing spreekwoordenpuzzel uit Staeltje 80	26
Toerisme.....	28
Muis zingt liefdeslied.....	28
Agenda 2017.....	29
Informatie Vereniging "VRIENDEN VAN HET STAELDUINSE BOS"	30

Colofon

Aan dit nummer werkten mee:

Peter Adriaanse
Frans Beekman
Tiny Dankier
Diek van Drongelen
Jaap van der Ende
Riet de Graaf-Wemelsfelder
Kees Hendriks
Hans Holtman
Els en Gerrit Keizer
Bep Mast
Anneke Storm
Lenie Vreugdenhil
Ada van der Wel
Michel en Chantal
Toeleveringsbedrijf Vlaardingen

Redactie-adres

Gerrit en Els Keizer-Boogh
Riemtale 2 3155 ND Maasland
tel.: 010-5925298
e-mail: staelduinsebos@hotmail.com

Het volgende nummer verschijnt in juni 2017. Sluitingsdatum voor kopij is 15 maart 2017.

Maakt u wat moois of iets leuks mee in de natuur in onze regio, deel het dan eens met ons. Wij nemen het graag op in dit blad.

Verdere informatie

www.hetstaelduinsebos.nl
www.facebook.com/hetstaelduinsebos

Wilt u het Staeltje Natuur digitaal ontvangen? U ziet dan ook de foto's in kleur!

Laat het ons weten op e-mailadres : staelduinsebos@hotmail.com

.

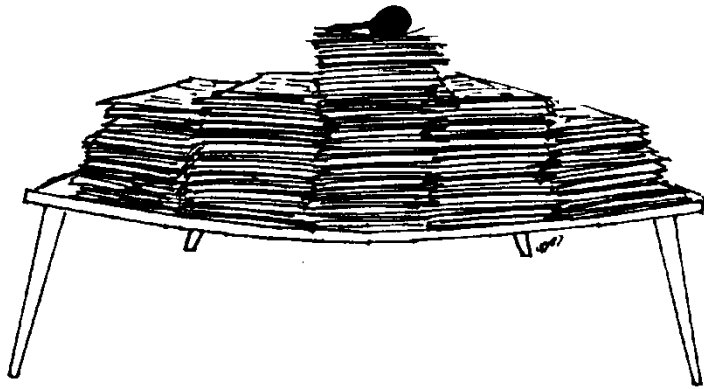
Bij het onderwerp zet u: Staeltje digitaal. In het bericht lezen we graag uw naam, adres, telefoonnummer en als het even kan uw lidmaatschapsnummer.

Een voorwaarde is wel, dat uw e-mailadres niet verandert, of dat u een adreswijziging stuurt als dat wel zo is. We sturen u dan ook de Nieuwsbrief toe.

Voorbeelden ziet u op: www.hetstaelduinsebos.nl/vorigeStaeltjes.html

Als u alleen de Nieuwsbrief digitaal wilt ontvangen, laat dat ons dan ook via bovenstaand e-mail adres weten. Vermeld dan duidelijk "Nieuwsbrief" in de onderwerpregel.

Van

het

redactie bureau

In dit Staeltje (nummer 81 alweer) hebben we een aantal wijzigingen aangebracht. Zoals al een poosje geleden is ingevoerd, hebben we ook dit nummer een thema, dat gerelateerd is aan de huidige tentoonstelling in het centrum. Het thema van dit nummer is: "Winter".

De grote wijziging ligt echter in de inhoud en het soort artikelen. We gaan er steeds meer naar toe om korte artikeltjes te plaatsen. Dan kunnen we meer diverse informatie in ons blad opnemen en wij denken dat het blad daardoor wat meer toegankelijk wordt. Daarnaast is door één van onze leden het idee geopperd om steeds een artikeltje met de titel

"Herinnering aan het Staelduinse Bos" op te nemen. Deze lezer heeft zelf het goede voorbeeld gegeven en het eerste artikel ingeleverd. Dat vindt u verderop in dit nummer.

Vertrouwde artikelen, zoals de kinderpagina, de piekerpagina en de bezoekersaantallen blijven natuurlijk gewoon gehandhaafd.

Ook zijn wij nog steeds op zoek naar mensen, die (een deel van) het redactiewerk voor het Staeltje willen overnemen. Voor informatie kunt u altijd terecht bij het redactieadres.

Gerrit

Het bijzondere Staelduinse Bos

Een bos is een leefgemeenschap met vele verschijningsvormen. Elke boom is een klein ecosysteem met bodemleven langs de wortels, dieren in de schors, schimmels, gallen en natuurlijk insecten en vogels die er op zitten. Denk ook aan vleermuizen die in holtes een plekje zoeken.

In dit bos zijn ook bijzondere waarnemingen gedaan. Een paar wil ik graag delen met onze lezers:

- haaimuis, een goede zwemmer met vlijmscherpe tandjes
- rode hondslibel, is wat kwakkelend, maar gaat goed vliegen als de vlekjes weg zijn
- 12-potige pissestoel, vaak te vinden op de banken in de tuin die altijd buiten blijven staan
- vliegende hond, binnenkort te verwachten als de zomers warmer worden
- bruine koolmees, met karakteristieke bruine kop en borststreep (of is het modder?)
- glanzend bussenkruid, schrijfwijze is streekgebonden, soms ook gespeld als buskruit

Had u hier ooit van gehoord? Gaat u nu extra goed rondkijken om zelf ook zo'n bijzondere waarneming te doen?

Of denkt u dat u een beter artikel kunt schrijven over de natuur die u zelf wel echt beleefd hebt?

Help de redactie die zoetjesaan echt onzin schrijft en stuur ook eens een bijdrage aan dit blad in op staelduinsebos@hotmail.com

Els

Wilt u de foto's in kleur zien? Kijk daarvoor op www.hetstaelduinsebos.nl/Leden-STN81

Jaarverslag 2015-2016 "Vrienden van het Staelduinse Bos", gepresenteerd op de jaarvergadering Staelduindag 2 juli 2016.

Beste mensen,

Aan mij de eer om dit jaar voor het eerst het jaarverslag te schrijven. En ik kan zeggen dat het een druk jaar was, waarin veel gebeurd is.

De belangrijkste taak van de vereniging is om zoveel mogelijk mensen kennis te laten maken met de mooie natuur van het Staelduinse Bos en ze daarover te informeren. Ik begin daarom met de activiteiten die we voor het publiek uitvoeren.

Ons centrum "d'Oude Koestal" is het hele jaar op zaterdag en zondag open en van april t/m oktober ook op woensdagmiddag. Daarnaast in enkele vakanties nog op andere dagen. Dat betekent dat er op ongeveer 140 dagen in het afgelopen jaar vrijwilligers van ons nodig waren achter de balie. En dan zijn er de activiteiten in het bos: de herfstwandeling, het midwinterhoornblazen, de voorjaarsexcursies over knoppen en over vogels, de zomerexcursie en de lezing over zeldzame huisdieren.

Dit jaar waren er tijdens de midwinterwandeling ruim 80 bezoekers en moesten we een stop inzetten. Fraai dat de excursies zo goed lopen. Voor de scholen zijn er in samenwerking met de WNME 13 herfstexcursies, 10 voorjaarsexcursies, 20 GPS tochten, 5 tochten met een tas het bos in en 4 kabouterspeurtochten gehouden. In totaal werden er op deze manier 52 excursies voor de kinderen gegeven. Als je per excursie ongeveer 20 personen rekent, dan kom je op ruim 1000 kinderen.

Ik denk nog wel eens aan de tijd dat we een eigen kinderclub hadden. We vonden het jammer dat dit niet meer liep en dat we het op moesten heffen. Maar ik denk dat er iets heel moois voor is teruggekomen, waar we veel kinderen mee bereiken.

Voor de kinderen houden we verder jaarlijks onze Paasspeurtocht. Vanwege het weer dit jaar slechts 400 deelnemers en dus ongeveer 400 ouders, opa's en oma's. Zo liepen op deze

vooral winderige dag toch nog 800 personen te genieten van het bos; een aantal om trots op te zijn.

Dan noem ik nog een aantal incidentele groepen: De Haagse Hogeschool kwam 3x om hier in de Koestal een buitenvergadering te houden, de hockeyclub kwam kluotschieten in het bos en er was een excursie voor de Zonnebloem. Niet onbelangrijk is het dat men ons centrum begint te vinden voor een uitje met een excursie of een bezoek aan het centrum. Daar telde ik er een stuk of 10 van. Vaak gaat dit gepaard met een korte uitleg binnen of een wandeling door de tuin en/of het bos.

Al met al geeft dit heel wat leven in het bos. We praten dan via de excursies over meer dan 2000 bezoekers en we turfden tijdens de openingstijden nog ongeveer 10.000 bezoekers. Totaal dus 12.000 bezoekers.

Om dit alles te organiseren, moet veel werk worden verzet en moet er ook regelmatig worden vergaderd.

Allereerst noem ik de bemanningsvergadering^(*). Zij vergaderen sinds het afgelopen jaar 6x per jaar. Tijdens deze vergaderingen worden heel veel praktische zaken geregeld zoals de aanwezigheid van vrijwilligers tijdens de openingstijden; één van de bemanningsleden verzorgt daarvoor per kwartaal een rooster. De medewerking en uitwerking van

paasspeurtochten. Verder wordt informatie uitgewisseld met andere commissies en worden soms wensen en aandachtspunten aangegeven die richting bestuur en/of ZHL gaan. Ook komt er soms een vrijwilliger met nieuwe producten voor het winkeltje. Zo hebben we houten hazen gekregen, houten standaards voor waxinelichtjes en hangmatten/tentjes voor knuffels; daarnaast heeft een vrijwilliger een film gemaakt over ons werk in het Staelduinse Bos en deze wordt regelmatig vertoond. Ook is er een kerstgroep aangeschaft die in de decembermaand voor de juiste sfeer zorgt. Eigenlijk is de naam bemanningsvergadering niet helemaal juist; er wordt veel uitgewisseld met de diverse commissies en de vergaderingen zijn toegankelijk voor alle vrijwilligers. Wie heeft een idee voor een andere naam??

() Tijdens de vergadering wordt aangegeven dat de naam inmiddels "vrijwilligersvergadering" is.*

In juni hebben we geëxperimenteerd met een avondvergadering. Een aantal vrijwilligers werkt nog en kan niet overdag komen. In juni is het lekker lang licht en hoeft men niet door een donker/eng bos te lopen. Helaas waren er weinig vrijwilligers aanwezig. We denken dan ook dat dit experiment niet voor herhaling vatbaar is.

De tentoonstellingscommissie organiseerde 2 tentoonstellingen. Momenteel is er nog de tentoonstelling "Zeldzame huisdieren" en afgelopen herfst was er de tentoonstelling "Knaagdieren en hun natuurlijke vijanden".

De bouwcommissie en tuincommissie brengen allerlei verbeteringen aan in de Koestal en in de tuin. Zo hebben zij de kinderhoek verbeterd en de stoeltjes hier geleverd. De laatste maanden is hard gewerkt aan de verbetering van de verlichting.

Buiten is veel onderhoud gedaan in de tuin, maar er is ook een tortelduivenhooiberg gemaakt en een ruïne gemetseld met de kop van Linnaeus. Wel vraag ik me af: een ruïne

met selen, kan dat? Het woordenboek zegt immers: ruïne is een bouwval of overblijfsel. Maar goed: onze ruïne is nieuw en gemetseld.

Dan zijn er nog de losse eindjes waar vrijwilligers zich mee bemoeien.

Ik noem de ledenadministratie. Deze wordt ook door één van de vrijwilligers gedaan en het goed bijhouden en doorgeven van alle mutaties kost best veel tijd. Onze vereniging heeft al een aantal jaren een ledenaantal dat schommelt tussen de 1100 en 1200.

Via de mail krijgen de leden de nieuwsbrief van de "Vrienden van het Staelduinse Bos". Het lijkt weinig werk, maar we kunnen mails alleen versturen als leden hun mailadres hebben gegeven en aangegeven dat ze de nieuwsbrief willen ontvangen; ook veranderen er nogal eens mailadressen. Dus ook hier veel mutaties.

Als laatste "los eindje" noem ik "Staeltje Natuur". Twee keer per jaar komt het blad uit. Een dik blad dat je thuis in de stoel kunt lezen en foto's in zwart/wit bevat of de digitale versie op de computer; milieuvriendelijk, zonder portokosten voor de leden vanaf en met soms prachtige kleurenfoto's.

Het bestuur vergadert zelf 4x per jaar. Daarnaast werd er 3x vergaderd met het Zuid-Hollands Landschap (ZHL). We moeten ons realiseren dat het bos eigendom is van het ZHL en dat wij zaken signaleren en ook wensen hebben, maar dat vaak toestemming nodig is van het ZHL en dat in veel gevallen het ZHL juist de werkzaamheden moet uitvoeren. Zo werd er het afgelopen jaar eerst door het bestuur met het ZHL gesproken over de bewegwijzering naar het bos. Het ZHL had geen bezwaar, maar wilde de kar niet trekken. Samen met de gemeente hebben we daarna

het nodige werk verzet en de borden staan er inmiddels. We spraken over de zeer onregelmatige parkeerplaats en het toegangspad naar de Koestal en deze zijn bijgewerkt; de gewenste uitbreiding van de parkeerplaats, maar dit stuit op veel problemen zoals de Natura-2000 status; er zijn afspraken gemaakt over wie beslissingen neemt over de toegankelijkheid van het bos bij storm. In eigen kring hebben we gesproken over zonnepanelen op het dak; dit staat voorlopig op een laag pitje omdat diverse fondsen hier geen subsidie voor geven, er is een nieuwe handleiding voor de baliedienst gekomen, wil het bestuur meer aandacht richting vrijwilligers en is er ruim aandacht voor de commissies en hun wensen. Veel van die wensen worden gehonoreerd.

Financieel staan we er goed voor, maar daarover meer in het financieel verslag.

Een goede luisteraar heeft gemerkt dat ik gebroken heb met een traditie van mijn voorganger. In bovenstaand stuk heb ik geen

enkele naam genoemd. Voordat ik daar nog iets over zeg, wil ik toch één naam noemen. In januari is Olga Helmich overleden. Zij was een echte natuurliefhebster en sinds 1985 was de familie lid van onze vereniging. Vanaf 2008 werd Olga actief als vrijwilligster. Zij heeft dit altijd met veel enthousiasme gedaan.

In de eerste alinea van het verslag schreef ik dat het een druk jaar was voor de "Vrienden van het Staelduinse bos". Heel veel vrijwilligers hebben bijgedragen aan alles wat er gedaan is: de ene was er één middag in de maand, de ander soms 3 of meer keren in de week. Ieder deed dat naar zijn eigen vermogen en elke bijdrage doet er toe. Als bestuur zijn we blij en trots op zo'n vrijwilligersgroep, want zonder al die hulp van jullie zou het niet mogelijk zijn om zo'n centrum op deze manier draaiende te houden. Daarom nogmaals: Hartelijk dank allemaal. We rekenen ook het komende jaar op jullie.

Kees Hendriks, secretaris

De zilvermeeuw

Hoor je de roep van de zilvermeeuw dan denk je aan duinen en kust. Ze zijn de bewoners van 't land aan de zee, daar vinden ze voedsel en rust. Hij roept, hij miauwt, hij klaagt en hij lacht. Zo karakteristiek voor een meeuw, wanneer je als mens zijn broedplaats betreedt, verjaagt hij je snel met geschreeuw. De zilvermeeuw volgt vaak een visserschip, vanwege het feit dat vandaar afval in zee overboord wordt gegooid: voor een meeuw is dat smullen maar. In grote kolonies nemen ze soms veel broedruimte in beslag. Een andere vogel vindt dan geen plek, waar hij ongestoord broeden mag. Een zilvermeeuw wordt soms wel dertig jaar oud en hij plant zich gemakkelijk voort, zodat men voorlopig niet bang hoeft te zijn voor het uitsterven van de soort.

Bep Mast- Wennink

Muizen in de winter

Hoe de muizen de winter doorkomen, dat verschilt per soort. Bij muizen zijn er twee opties: of ze houden een winterslaap of ze blijven de hele winter actief. Dat laatste geldt bijvoorbeeld voor spitsmuizen. Deze beestjes hebben het in perioden van strenge vorst vaak moeilijk doordat hun voedsel – insecten en andere kleine ongewervelde diertjes – niet of nauwelijks beschikbaar is. Sneeuw is echter weer niet zo'n groot probleem voor spitsmuizen; een sneeuwlaag beschermt ze juist tegen roofdieren en vormt een goede isolatie tegen lage temperaturen.

Andere muizen, zoals de veldmuis en de bosmuis, leggen ondergrondse voorraadkamers aan en vullen deze met zaden en plantenstengels; een voedzaam wintermenu!

Dan zijn er ook nog muizen, zoals de in Zuid-Limburg voorkomende hazelmuis en eikelmuis bijvoorbeeld, die zich overgeven aan een lange winterslaap. Voor beide soorten duurt deze van oktober tot en met april.

Als de winter ten einde loopt, is het voor de meeste muizensoorten alweer bijna paartijd.

De jongen van de spitsmuis worden in mei of juni geboren, na een draagtijd van 21 tot 23 dagen. Het voortplantingsseizoen van de hazelmuis duurt van mei tot september. Bij deze muizensoort worden de meeste jongen eind juni, begin juli en begin augustus geboren.

In het bos kun je muizen het meest vinden in het najaar. Dan zijn de bosmuizen, ook in het bezoekerscentrum aan het foerageren om op een makkelijke manier aan voedsel te komen en op die manier een reserve op te bouwen voor de winter.

Bron: <http://www.dierennieuws.nl/knaagdieren/de-winterslaap-van-muizen>

Bomen in de winter

Bladval is typisch iets voor loofbomen. In Nederland is maar één naaldboom die er ook aan doet: de lariks. Ze verliezen hun bladeren om zichzelf te beschermen tegen uitdrogen.

Bomen nemen met hun wortels water op en verdampen dit vervolgens via de huidmondjes in de bladeren. In de herfst en winter wordt het voor de boom echter steeds moeilijker om water op te nemen. De wortels kunnen bij lagere temperaturen minder gemakkelijk water opnemen, daarnaast kan het water in de bodem bevroren zijn. Als de boom gewoon door zou gaan met verdampen alsof er niets aan de hand was, zou hij kunnen uitdrogen. Om minder te verdampen moeten de bladeren er in de herfst dus af.

Plantenhormonen

Twee stoffen, zogenaamde plantenhormonen, spelen bij de bladval een belangrijke rol: auxine en abscisinezuur. Beide stoffen worden door de plant in de bladeren aangemaakt. Abscisinezuur zorgt voor de vorming van een kurklaagje tussen blad en steel. Auxine verhindert juist de vorming van een kurklaagje tussen de tak en de steel. Dit kurklaagje is verantwoordelijk voor het afvallen van de bladeren en zorgt er ook voor dat de boom niet uitdroogt.

De productie van deze twee plantenhormonen is afhankelijk van daglengte en temperatuur. Als de dagen korter en kouder worden, maken de bomen minder auxine aan, terwijl in oudere bladeren meer abscisinezuur wordt gemaakt. De vorming van het kurklaagje in bladeren door abscisinezuur wordt dus in de herfst niet meer tegengehouden door auxine.

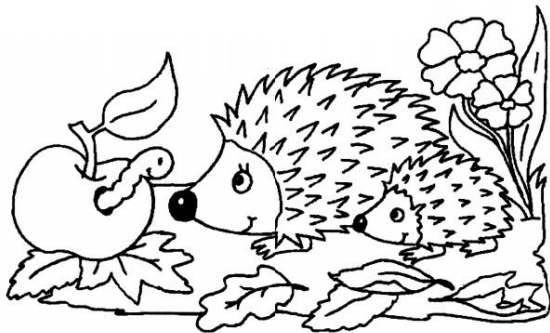
herfst

Als het kurklaagje eenmaal is gevormd verbinden alleen de nerven de bladsteel en de tak nog echt. Deze verbinding is echter te zwak voor het gewicht van het blad. Dat breekt uiteindelijk af onder zijn eigen gewicht, soms versneld door andere krachten zoals wind en regen.

Bron: <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=15184>

Hoe overleeft de egel de winter?

De egel leeft in velden, parken en tuinen. Het is een eenzaat, dat wil zeggen dat hij nogal afgezonderd en alleen leeft en niet in groep, zoals bijvoorbeeld herten. Mannetjesegels hebben geelbruine stekels, zijn ongeveer 20 cm en wegen 1 kg. De wijfjes zijn iets kleiner en hebben lichtgrijze stekels die pas boven het voorhoofd groeien, waardoor het lijkt of ze een langere snuit heeft. Tegen de avond gaan egels op zoek naar voedsel. Hiervoor gebruiken ze vooral hun gevoelige neus en hun scherp gehoor, hun ogen gebruiken ze er minder voor. Ze eten sprinkhanen, allerhande kevers en larven, regenwormen en naaktslakken. Volwassen bos- en veldmuizen

lusten ze wel, maar vaak zijn ze te traag om hen te vangen. De egel is dus geen knaagdier maar een insecteneter. Ze voelen zich het best in een omgeving met veel laaggroeiende planten en struiken.

Bij gevaar, vooral van roofvogels, vossen en honden, trekt de egel kop en poten in en rolt zich in een bolletje, een erg stekelig bolletje.

Voor een egel aan zijn winterslaap begint, maakt een egel een eigen leger (nest) van bladeren, hooi en stro. Het is een soort van holletje, dat bekleed is met een dikke laag bladeren. Ze zoeken of graven een ondiepe holte onder dichte struiken of onder een stapel hout, zo ongeveer 30 cm diep. Dit redelijk ruime nest heeft 2 uitgangen: een op het zuiden gericht en een op het noorden gericht. Het leger van het wijfje ligt gewoonlijk in de buurt van het mannetje. Het gebeurt maar zelden dat je ze beiden in hetzelfde leger vindt.

De egel legt, in tegenstelling tot andere winterslapers, geen voedselvoorraad aan. Wel

eten ze zich in de herfst rond en dik zodat ze een flinke reserve in hun lichaam opslaan. Vanaf de eerste vorst tot einde maart houden ze een ononderbroken winterslaap. Ze liggen ineengerold tussen en onder het bladerbed van hun nest. Hun normale lichaamstemperatuur (39°C) kan hierbij flink dalen tot wel 7 à 8°C. De ademhaling en de hartslag loopt ook fors terug. De hartslag gaat van 180 slagen per minuut naar 9 slagen per minuut en de ademhaling gaat van 45 keer per minuut naar 3 keer per minuut. Het

gevaarlijkst voor de egel is niet de strenge koude, maar wel een heel lange winter. Ze hebben immers geen voedselvoorraad in hun omgeving. In een normale winter verliest een egel ongeveer een kwart van zijn lichaamsgewicht. Wanneer ze uit hun winterslaap komen, gaan ze direct op zoek naar eten om hun lichaamsgewicht weer op peil te brengen.

Bron: <http://dier-en-natuur.info/nl/dieren/24334-de-winterslaap-van-de-egel.html>

Mollen in de winter

Een vraag die velen bezighoudt elk jaar: Ik zie zoveel molshopen? Komt er dan een strenge winter? Sommige volkswijsheden wijzen daar wel op. Maar dat valt nog te bezien.

Zeker is wel dat de natuur zelf geen enkele voorspellende waarde kent op welk seizoen dan ooit. De natuur reageert op het verleden en verder niets. De 'voorspellende waarde' die wij dan toekennen aan muizen, eikels, noten en mollen komt enkel en alleen doordat we niet goed waarnemen. Soms is dat logisch want bij mollen gebeurt veel ondergronds. Juist in deze tijd van het jaar kan de grondtemperatuur enorm verschillen. De ene keer zit de vorst diep in de grond en het andere moment is de temperatuur 8 °C, zoals vaak het geval is. Alles wat maar wil kruipen in de grond zit dicht aan het oppervlak. Mollen die daar op jagen ook. En mollen eten heel wat af op een dag. Nu zien mensen soms veel molshopen en denken dan ook dat er veel mollen zijn. Maar dat is niet zo.

Een mol heeft een territorium zo groot als een flink weiland. Daarin heeft hij of zij een gangstelsel waar hij als een torpedo doorheen schiet. Wel zo hard als een galopperend paard! Soms moet hij even in zijn achteruit. Geen probleem want zijn huid kent geen vleug. Je aait hem net zo gemakkelijk vooruit als achteruit. Daardoor waren mollenvelletjes erg geliefd vroeger.

Als een mol dicht aan de oppervlakte zijn gangen graaft noem je dat een rit. Soms zie je

die gangen als een ruggetje zand gewoon ontstaan. Er ontstaan dan veel kleinere hopen. Dat wil nog helemaal niets over de winter zeggen. Het kan twee dingen betekenen: het is ruim boven nul in de grond of de grondwaterstand is erg hoog! Ook dat is nu op sommige plaatsen zeker het geval.

Maar hoe zit het dan met een komende winter? Vlak voordat een vorstperiode zich aandient, gaat de wind meestal naar het noordwesten over de noord naar het oosten. Tijdens die draaiing vindt aanvoer van koudere neerslag plaats. De bovenlucht koelt af. Neerslag als hagel en natte sneeuw komen eraan. Zolang het niet vriest, zakt die koude neerslag de grond in. Alles wat eetbaar is voor de mol, gaat mee dieper de grond in. Wormen houden niet van kou. De mol zal mee moeten en gaat diepere gangen graven en legt instinctief voorraad kamers aan voor barre tijden. Daardoor graaft hij naast gangen ook holtes uit. Dat geeft enkele hele grote hopen aan het oppervlak.

Voordat de echte winter invalt, zie je vaak van die grote hopen in je tuin of weiland. Zo zie je

dat de mol gewoon zijn voedsel achterna gaat en reageert op de koude neerslag die er op dat moment is. Of het wel of niet gaat vriezen? Daar weet de mol niks van. Als het na een week weer warmer wordt, zie je de mol weer net zo vrolijk kleine hoopjes maken.

Soms kan het gebeuren dat een winter snel invalt. Dat is voor de natuur funest. De wormen krijgen amper de kans om dieper de grond in te zakken en mollen raken

onderkoeld en gaan dood. Zeker als dan ook nog eens het grondwater erg hoog staat. Extreme wendingen als gevolg van de klimaatsveranderingen snijden veel harder in de natuur dan je op het eerste gezicht zou zeggen. Ook de natuur kent schommelingen en herstelt zich uiteindelijk wel. Met het ene jaar meer mollen dan het andere. En die mollen laten niet met zich sullen! "Wroetende mollen geven regen". Spreek dat maar eens tegen!

Bron: <http://www.helgavanleur.nl/Columns/pagina/2>

Sneeuwkllokje

Gewoon sneeuwkllokje, *Galanthus nivalis* L., is een maximaal 25 cm hoog bolgewas uit de Narcisfamilie). De bloemen hebben elk een eigen bloemstengel en hangen van de top van deze stengel naar beneden. Een bloem heeft zes bloemdekbladen, waarvan de buitenste drie langwerpiger zijn en de binnenste drie, veel kortere, omgekeerd hartvormig zijn. De binnenste bloemdekbladen hebben aan de buitenkant alleen aan de top een

halfvemaanvormige groene, soms gele, vlek. De top van het schutblad, onder de bloem, bereikt het onderstandige vruchtbeginsel. De wortelstandige, lange, smalle bladeren (0,5 tot 1 cm breed) zijn blauwachtig groen.

De bloem lijkt wit maar is in feite kleurloos. Je merkt dat het beste als je een bloemdekblad

tussen je vingers fijnknijpt of wrijft. Zo'n fijngesneden bloemdekblad blijkt glashelder te zijn, doordat de luchtbelletjes die tussen de bladcellen zitten, dan weggeperst zijn. Het is deze lucht die het invallende licht in alle richtingen weerkaatst, waardoor wij mensen het bloemdekblad als wit waarnemen.

De bloei valt erg vroeg in het jaar; het is een echte winterbloeier. Bij een zachte herfst of winter komt het zelfs voor dat er eind december al bloeiende sneeuwkllokjes kunnen worden waargenomen. Een vroege bloei is ongunstig voor insectenbezoek, en dus voor kruisbestuiving, maar die blijkt niet onmogelijk. Er zijn zelfs aanpassingen voor bestuivers. Op relatief warme dagen openen de bloemen zich wijder. Binnen de corolla, dat is het kommetje gevormd door de binnenste bloemdekbladen, liggen groene nectar producerende zones. Vroeg actieve bijen en hommels halen bij gunstig weer al vanaf februari uit de sneeuwkllokjes een licht oranjegeel pollen of stuifmeel en zelfs een kleine hoeveelheid nectar. Mogelijk treedt er soms ook vruchtzetting op. De zaden worden door mieren verslept, omdat er een voor hen aantrekkelijk mierenbroodje aan zit. Maar de veruit belangrijkste vorm van vermeerdering gaat via de bollen. Waar hij eenmaal groeit, kan hij zich gemakkelijk handhaven.

Als stinsenplant is het gewoon sneeuwkllokje heel geliefd. In ons bos kun je in het voorjaar grote velden sneeuwkllokjes zien. Bij ons geldt het sneeuwkllokje ook als stinsenplant.

Bron:

http://www.floravannederland.nl/planten/gewoon_sneeuwkllokje

Onderhoud en tuin

Dankzij het mooie herfstweer waren het weer een aantal ontzettend drukke weekenden in het bos. De Koestal telde zondagen van 200, 300 en meer dan 400 bezoekers. Veelal gezinnen, de kinderen uitgerust met kaplaarzen en plastic tassen om bladeren, beukennotjes en kastanjes te verzamelen. Jammer dat er maar een paar kastanjabomen in het bos staan en de kastanjes dus al snel op zijn.

In het diorama op de bovenverdieping hebben we een transparant koepeltje aangebracht. Kleine kinderen kunnen in een konijnenhol kruipen en hun hoofd in het koepeltje steken. Ze kijken dan op dezelfde hoogte als de konijnen en andere dieren en zien de omgeving zoals zij dit zien. Tientallen kinderen zijn er al ingekropen.

Deze winter zijn we begonnen met de spotjes op de begane grond te vervangen door led-verlichting. Niet alleen om kosten te besparen, maar ook om het geheel een rustiger uitstraling te geven.

De tuin trok weer veel "fotografen". Linnaeus heeft zijn intrede gedaan. Hij waakt, op het gemetselde muurtje, over alle plantennamen in de tuin. In de zitkuil hebben we een

smeedijzeren prieel geplaatst. Passiebloemen zullen het geheel een romantisch uiterlijk gaan geven. Verschillende bruidsparen zijn al foto's komen maken.

De grassentuin is in oktober weer een blikvanger geweest. Verschillende astersoorten in combinatie met grashalmen zijn echt fotogeniek, zeker als er dauwdruppeltjes aan kleven. We blijven ons best doen het bezoekerscentrum met tuin aantrekkelijk te houden voor u als bezoeker.

Maarten Aalbrecht

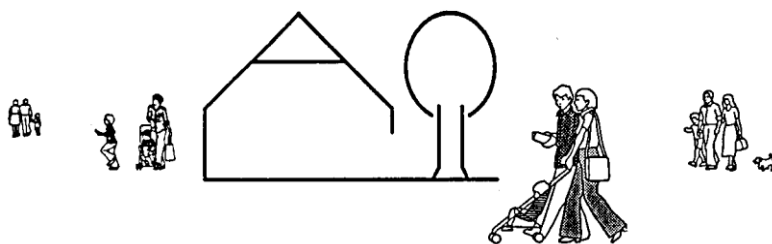
De zwarte stern

De zwarte stern is gemakkelijk te herkennen. Hij heeft een zwarte buik en ook een zwarte kop. Grijs is de kleur van rug en van zijn vleugels. Zijn witte onderstaart valt duidelijk op. Maar 's winters heeft hij, net als andere sterntjes een wit- en grijs gekleurde verenpracht, het zwart van kop en buik zijn dan verdwenen. In juni reeds is hier zijn taak volbracht. Na 't broedseizoen vertrekken deze vogels naar Afrika, naar één of andere kust. Ze leven daar tezaam in grote groepen genietend van de zon en van de rust.

Bep Mast-Wennik

Bezoekersaantallen

10 juni	De Vlieten, De Lier, groep 7	21 leerlingen en 7 leiding
12 juni	Publieksexkursie, Zomerwandeling	20 personen
16 juni	Overhandiging eerste exemplaar boek Thomas Hiensch	7 personen
23 juni	Sport- en Businessclub Westland, koffiedrinken en broodje eten	33 personen
28 juni	De Driemaster, Hoek van Holland,-WNME voorjaarsexcursie, groep 3a	25 leerlingen en 6 leiding
1 juli	Herman Broereschool, Naaldwijk, afscheid van groep 8	8 leerlingen en 5 leiding
1 juli	Familiefietsdag, fam. De Haas, Maasdijk	18 personen
2 juli	Staelduindag, ledenvergadering	35 personen
6 juli	De Driemaster, Hoek van Holland, WNME-voorjaarsexcursie, groep 3b	23 leerlingen en 6 leiding
10 augustus	Familie Persoon	6 personen
27 augustus	Familie Jan Kleyberg	17 personen
23 september	Het Kompas, Maasdijk, WNME-herfstexcursie, groep 3	23 leerlingen en 6 leiding
25 september	Publieksexkursie, Herfstwandeling	21 personen
28 september	De Nieuwe Weg, Poeldijk, WNME-herfstexcursie, groep 3	29 leerlingen en 8 leiding
30 september	De Blinkerd uit Monster, WNME-herfstexcursie, groep 3	30 leerlingen en 7 leiding
4 oktober	De Wegwijzer, 's-Gravenzande, WNME-herfstexcursie, groep 3	28 leerlingen en 10 leiding
6 oktober	Vitis Welzijn uit Monster, op de koffie met ouderen	29 personen
7 oktober	Daltonschool, Honselersdijk, WNME-herfstexcursie, groep 3/4	20 leerlingen en 6 leiding
11 oktober	Andreashof, Kwintsheul, WNME-herfstexcursie, groep 4	22 leerlingen en 7 leiding
12 oktober	Eben Haëzer, 's-Gravenzande, WNME-herfstexcursie, groep 3/4	25 leerlingen en 5 leiding
13 oktober	Andreashof, Kwintsheul, WNME-herfstexcursie, groep 4	19 leerlingen en 8 leiding
14 oktober	Prins Willem Alexanderschool, De Lier, WNME-herfstexcursie, groep 4	21 leerlingen en 5 leiding
16 oktober	Familiedag van Fam. Van Holsteijn, koffiedrinken en excursie	29 personen
25 oktober	Andreashof uit Kwintsheul, WNME-herfstexcursie, groep 3	20 leerlingen en 8 leiding
26 oktober	De Vlieten uit De Lier, bezoek aan centrum en filmpje	60 leerlingen en leiding
27 oktober	Andreashof, Kwintsheul, WNME-herfstexcursie, groep 3	18 leerlingen en 5 leiding
27 oktober	Hockeyvereniging Naaldwijk, veteranenteam, klootschieten	23 personen

28 oktober	Jozefschool, Schipluiden, kaboutertocht	38 leerlingen en 15 leiding
28 oktober	Prins Willem Alexanderschool, De Lier, WNME-herfstexcursie, groep 3	19 leerlingen en 7 leiding
31 oktober	Teamdag Haagse Hogeschool, vergadering	15 personen
1 november	Bernadetteschool, Naaldwijk, WNME-herfstexcursie, groep 4A	26 leerlingen en 6 leiding
2 november	Bernadetteschool, Naaldwijk, WNME-herfstexcursie, groep 4B	27 leerlingen en 7 leiding
4 november	De Kameleon, 's-Gravenzande, WNME-herfstexcursie, groep 4A	20 leerlingen en 4 leiding
9 november	De Diamant, Naaldwijk, WNME-herfstexcursie, groep giraffen	13 leerlingen en 4 leiding
11 november	De Kameleon, 's-Gravenzande, WNME-herfstexcursie, groep 4B	20 leerlingen en 5 leiding
18 november	De Kameleon, 's-Gravenzande, WNME-herfstexcursie, groep 4C	21 leerlingen en 6 leiding
18 december	Publieksexcursie, Midwinterwandeling	80 personen

Totaal juni t/m december 2016: 1062 personen

maanden 2016	woensdag/week	weekend	totaal 2016	totaal 2015
januari		469	469	466
februari		495	495	543
maart		368	368	493
2 ^e Paasdag geschat		800	800	2000
april	25	399	424	316
mei	51	277	328	430
juni	38	228	266	326
juli	54	255	309	261
augustus	65	241	306	434
september	79	507	586	725
oktober	125	1603	1728	1577
herfstvakantie	363		363	493
november		340	340	862
december		343	343	435
individueel bezoek (zonder Pasen)	800	6325	7125 (6325)	9361 (7361)
groepsbezoek			2098	2051
totaal per jaar			9223	11412

Er is een duidelijk verschil tussen het afgelopen jaar en dat ervoor. Let u echter wel op de aantallen bij de Paasspeurtocht: door het slechte weer waren er in 2016 veel minder deelnemers.

Het aantal individuele bezoekers zonder Pasen mee te tellen geeft een kleine teruggang te zien.

Het aantal deelnemers aan excursies en groepsbezoeken is stabiel gebleven.

Kinderpagina Staeltje

Hallo allemaal,
Hier is weer een nieuwe kinderpagina.
Deze keer neem ik jullie mee in het leven
van de eekhoorn. Tijdens mijn vakantie
heb ik verschillende eekhoorns gezien,
waarbij de grappige grondeekhoorn.
Op de wereld zijn er wel 250 verschillende soorten,
Maar in Nederland leeft alleen de "gewone" rode
eekhoorn met zijn mooie pluimstaart.
In het Staelduinse Bos komen geen eekhoorns voor.

Woonplaats

Eekhoorns wonen in bossen, parken en landschappen met bomen.
Ze klimmen en springen van boom naar boom als acrobaten in het circus.
Ze hangen soms ondersteboven aan een tak om bij iets lekkers te komen en
zweven door de lucht als ze van de ene boom naar de andere springen.

De pluimstaart helpt dan om in
balans te blijven en de pootjes
worden uitgestrekt om te kunnen
zweven.

Als ze op de stam zitten, zijn ze moeilijk
te zien, omdat ze watervlug omhoog
gaan en razendsnel weer beneden zijn.

Knaagdieren

Eekhoorns zijn knaagdieren. Ze eten vooral zaden en vruchten, zoals eikeltjes,
dennenappels, beukenhooftjes, walnoten, hazelnoten en bessen. Ze lusten
ook paddenstoelen, bijv. eekhoortjesbrood. Ook zie je dat ze slakken en
insecten eten en soms plunderen ze een vogelnest.

In de herfst legt de eekhoorn een wintervoorraadje aan. Als een tuinman graaft
hij een kuiltje en drukt het eikeltje erin. Daarna krabt hij er de aarde en bladeren
overheen. In de winter gaat hij op zoek naar zijn noten, eikels en dennenappels.
Hij weet er veel terug te vinden, maar sommige blijven liggen en hier groeien
nieuwe bomen. De eekhoorn is dus heel belangrijk voor het landschap.

Het "huisje"

De eekhoorns maken hun nest in naaldbomen. Het liefst hebben ze een bolrond nest en soms verbouwen ze een oud vogelnest. Ze zoeken stukjes mos, gras, wol en bladeren en bekleden het nest van binnen, zodat het lekker zacht en warm wordt.

Behalve het hoofdnest hebben eekhoorns vaak nog vijf of zes andere nesten om in te slapen, te vluchten of te schuilen. Ze gebruiken ook wel eens de holte van een boom of een nestkastje.

Geen winterslaap

Eekhoorns zijn dagdieren, maar in de winter zie je ze minder. Vooral als het koud is, blijven ze het liefst in hun nestje liggen met hun staart als een dekentje over zich heen.

Ze houden geen winterslaap, want ze moeten wel regelmatig naar buiten om te eten, ook als het koud is.

Kaal en blind

Er worden meestal twee keer per jaar jongen geboren. Dit zijn er drie tot zes.

In het begin zijn de kleintjes kaal en blind en worden ze heel goed verzorgd door hun moeder.

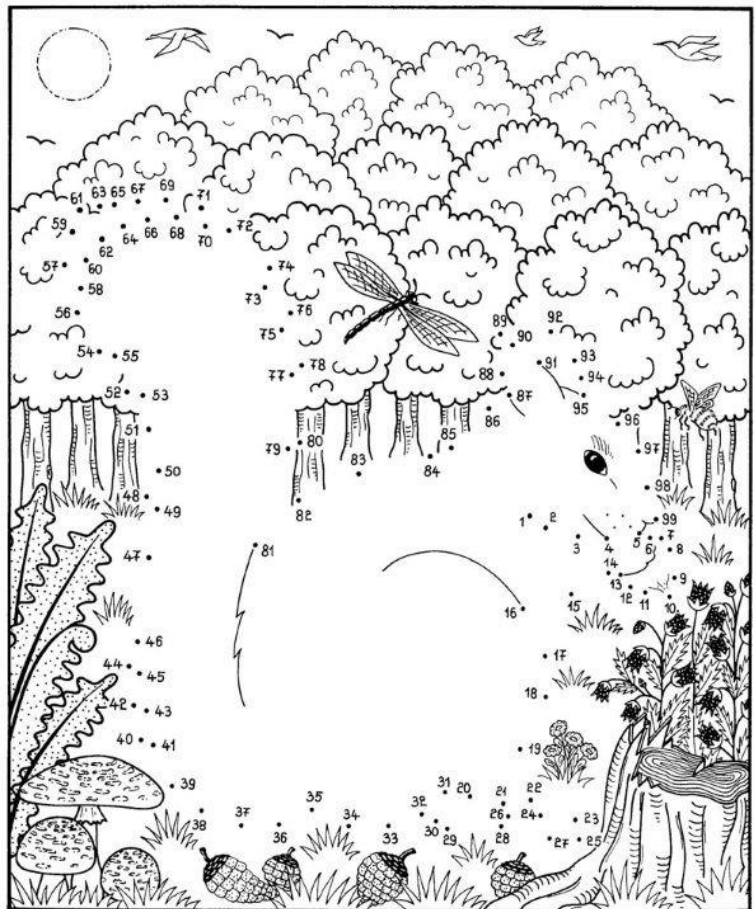
Als ze even weg moet, stopt ze de ingang van het nest dicht met bladeren en mos, zodat de kleintjes er niet uit kunnen, maar er ook niemand in kan.

Bij onraad brengt ze haar jongen één voor één naar een ander nest.

Na drie weken hebben de kleine eekhoorns een vachtje en na vier weken kunnen ze zien.

Na zestien weken mogen ze de het nest verlaten, maar ik denk dat moeder eekhoorn ze dan nog wel goed in de gaten houdt.

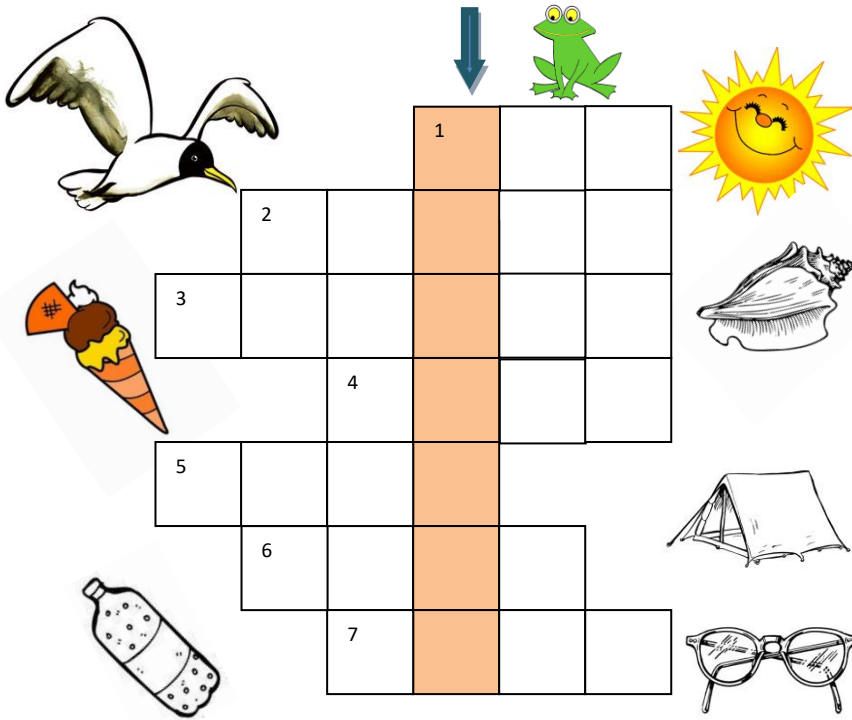
Eekhoorns kunnen ongeveer tien jaar worden.

(bron: Zuid-Hollands Landschap)

Piekerpagina Staeltje

Welke vogels heb je gezien op voederplank?

BOOMKLEVER	
BONTESPECHT	
GOUDVINK	
GROENLING	
HUISMUS	
KOOLMEES	
KAUWTJE	
MEREL	
PIMPELMEEES	
ROOBBORSTJE	
SPREEUW	
STAARTMEES	
VLAAMSEGAAI	
WINTERKONINKJE	
ZWARTKOPMEES	

Welk woord komt er te voorschijn ?

EEN BOS VOL BOMEN

Zoek de bomen in het rooster en streep ze door. Let goed op, want sommige letters worden twee keer gebruikt.

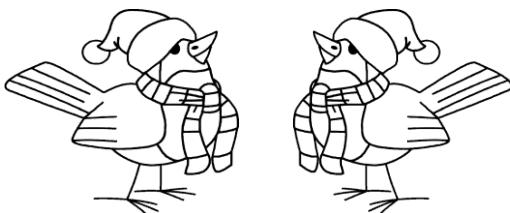
Zoek in alle richtingen.

ABEEL -ACACIA- BERK- BEUK- DEN -EIK
ESDOORN-HAZELAAR-OLM-PLATAAN
POPULIER-VLIER-SPAR

R	E	I	L	U	P	O	P
K	S	P	A	R	L	B	O
U	D	A	I	C	A	C	A
E	O	S	M	A	T	K	V
B	O	L	M	B	A	I	L
K	R	E	B	E	A	E	I
U	N	I	D	E	N	S	E
H	A	Z	E	L	A	A	R

Schrijf de letters die je niet hebt doorgestreept achter elkaar.

Welk dier leeft er in het bos?

Ik wens je een mooi 2017 !

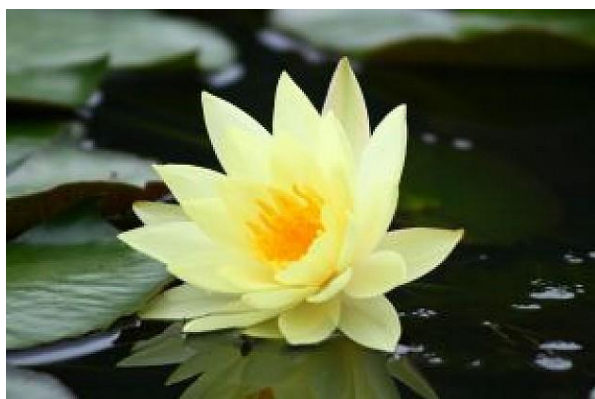
Een dagje uit met alle vrijwilligers van “het Staelduinse Bos”.

's Morgens de gordijnen open en ja hoor: de zon schijnt!

Een goed begin voor een dagje uit. Om kwart voor 12 stappen Krijn (mijn man), want ja je mag als vrijwilliger iemand meenemen, en ik op de fiets. Wij wonen in Maasdijk en we worden in De Lier verwacht bij het Paviljoen “De Zweth” van Sjors Janszen, om 12.45u.

Een half uurtje fietsen en we zijn er: vroeg genoeg om even rond te kijken. De boot waarmee we gaan varen ligt er al. Je kunt ook kano's huren en waterfietsen: u moet ook echt eens gaan kijken!

Maar goed, van lieverlee komen de deelnemers binnendruppelen en kunnen we precies op tijd (13.00u) vertrekken!

We zijn met ongeveer 36 mensen. En praten dat ze kunnen! Daar is dit dagje dan ook voor bedoeld: het onderlinge contact verstevigen! Maar...we kijken natuurlijk ook wel om ons heen en zo nu en dan vertelt de schipper het een en ander: over gebouwen en molens die we langs zien komen bijvoorbeeld.

Onze eigen vrijwilligers weten veel over de natuur en zij vertellen over vogels die we zien of bijzondere planten. En tussen alle dingen die we te horen krijgen wordt de inwendige mens niet vergeten: koffie komt zomaar uit een tas met thermoskannen en cake uit grote trommels en daarna komt er nog frisdrank en vooral gezonde tomaatjes en komkommer:

dat kan ook niet anders als je in het Westland rondvaart!

Na 3 uur varen zijn we terug bij “af” en kunnen we even de benen strekken. Nog zijn we niet uitgepraat met elkaar! Maar we kunnen 2 consumptiebonnen inleveren en dat wordt een biertje of een wijntje! Het wordt steeds gezelliger en dan komt er ook nog soep op tafel en broodjes en druiven uit de eigen serre van Sjors Janszen!

Helemaal voldaan en uitgepraat gaan we allemaal weer op huis aan! Wat is het leuk om vrijwilliger in het “Bos” te zijn!

En weet u: als u dit leest en ook van gezelligheid houdt kunt u er makkelijk nog bij.

Lenie Vreugdenhil.

Herinneringen aan het Staelduinse Bos

Regelmatig kom ik in het Staelduinse Bos. Een wandeling met mijn vrouw, waarbij we het hele bos doorkruisen en vaststellen, of er nog zaken zijn veranderd resp. gebeurd in het bos. Of met de kleinkinderen, soms op zoek naar herfstbladeren of andere producten van de natuur en dit ten behoeve van bijvoorbeeld een schoolproject.

Persoonlijk vind ik 's ochtends vroeg het mooiste moment om in het bos te zijn. Ik maak dan een lange wandeling van 's-Gravenzande via een omweg naar het Staelduinse Bos, waarna ik via Hoek van Holland weer naar huis loop. Het bos is in dit jaargetijde dan (pik)donker en verkeert nog in nachtrust. Bescheiden geluidjes verstoren dan de absolute stilte, hoewel ik ook een keer een zware vallende tak meemaakte en dat is op dat moment een bijzondere ervaring.

Omstandigheden doen er overigens nimmer toe, ik voel mij altijd thuis in het bos. En dat is niet zo gek, ik kom er al 58 jaar. Omdat ik het daarom een beetje als "mijn bos" ben gaan beschouwen, zijn mijn vrouw en ik al (vele) jaren Vriend van het Staelduinse Bos. Dat moet vooral zo blijven en niet alleen omdat het een nuttige club is, die goede dingen doet voor het bos en haar bezoekers, maar ook omdat ik in al die jaren plezierige, sportieve, bijzondere, fraaie en romantische ervaringen heb opgedaan in "mijn bos". Ook zijn wij lid van het Zuid-Hollands Landschap en ook dat is zinvol. Mijn vrouw en ik genieten namelijk niet alleen van het Staelduinse Bos, maar ook van andere bossen in Zuid-Holland (en soms daarbuiten).

Avonturen en achtergebleven sporen

In 1958 was ik zo'n 8-9 jaar en woonde ik in Naaldwijk (Cruysbrouck). Met school- en buurtvrienden speelde ik zeer veel buiten. Vanaf die leeftijd ging ik met een grote groep van zo'n 10 – 15 jongens ook naar het Staelduinse Bos. Wij liepen (!) dan ongeveer een uur (enkele reis) van Naaldwijk naar het bos. Dat lopen was wel handig, want boomgaarden, die wij onderweg tegenkwamen (onder meer aan de Groeneweg) "leverden" ons appels of ander fruit. Wij namen natuurlijk brood mee van huis en ook een lege melkfles (die waren toen overigens van glas). Nabij het bos vulden wij enkele flessen met slootwater en die namen we mee.

<<< Het boswachtershuis staat nog steeds in het bos en toen woonde daar een boswachter. Naast de toegangsdeur van de woning zat toen een waterpomp en soms mochten we van de boswachter water tappen, maar soms ook niet. Wij vonden de man nogal chagrijnig (...).

Wij kenden verschillende plekken, waar wij 'ons kamp' maakten, maar meestal was dit op de berg achter de boerderij. De berg kent nu aan twee kanten een bostrap, maar toen waren er geen treden, alleen een zandpad. >>>

<<< Boven op de berg stond toen een schuurtje van gewapend beton, dat vermoedelijk diende als uitkijkpost voor de Duitse militairen in de Tweede Wereldoorlog.

Dat schuurtje, waarin wij bij regen een schuilplek hadden, of waarbinnen wij bij koud weer een kampvuur maakten, is behalve enkele restanten (helaas) verdwenen.

Met de gehele groep speelden wij "soldaatje" of "cowboytje", veelal met kunstig gemaakte geweren en/of een klapperpistool. En sommige hadden een heus zakmes! Ik ook.

Bij het soldatenspel werd de groep verdeeld in twee groepen. Een groep was de aanvallende vijand en de andere groep waren de soldaten, die 'het land verdedigden'.

Heel wat keren ben ik met vrienden de berg op getijgerd en daarbij ook getroffen, onder luid geschreeuw: "Pang, pang, jij bent dood". En dan was je af. Dit ging door tot er een winnende partij was, waarna er even pauze was en het volgende spel begon.

*De boerderij was destijds uiteraard nog volledig in gebruik.>>>
Alleen de boer was allerminst vriendelijk en wij moesten ons dan ook niet wagen op zijn erf.*

Hij beschikte over een agressieve Duitse herder, die stevig blaffend de berg op kwam rennen, als hij ons in het oog had.

Als we bij de boswachter geen water konden of mochten tappen, dan deden wij dat elders in het bos. Voorbij onze berg, in de richting van de Haakweg stond nog een mooi restant van de Duitse overheersing in het bos, namelijk een muurtje waaraan drie waterpompen waren bevestigd, van het type zuigerpomp. En om die op gang te helpen hadden wij het meegebrachte water nodig. Wanneer zo'n pomp namelijk langere tijd niet in gebruik is geweest, zal de aanvoerbuis in de grond leegstromen en worden de ventielen van de pomp droog. Omdat lucht gemakkelijker door kleine openingen stroomt dan water, lukt het dan vaak niet om de waterstroom op gang te krijgen. Dit werd verholpen door ons slootwater op de zuiger te gieten. De pomp werkte dan en na 'm eerst goed doorgepompt te hebben, hadden we fantastisch drinkwater.

<<< Het muurtje is er nog, echter helaas zonder de waterpompen. Ook is het mangat nog te zien van de naastgelegen (nu gedempte) wateropslagplaats.

In hetzelfde deel van het bos staan enkele bunkers. Deze waren in die tijd open, dus vrij toegankelijk. Dit gold trouwens voor het gehele bos, behalve het militaire deel (waar nu de vleermuisbunkers zijn), wat toen een streng bewaakte kazerne was. Maar er waren nog geen borden, waarop stond dat je op de paden moest blijven ... wij liepen en bewogen ons dan ook door het gehele bos. Zo hadden we een stuk achter het muurtje van de waterpompen onze 'geheime plek', een plek omgeven door vier bomen. Die plek is er nog steeds, zo stelde ik onlangs vast, maar niet meer als zodanig "in gebruik".

Eén van de bunkers gebruikten wij ook als 'ons kamp'. De bunker was open en binnen zat je dus droog en veilig. Bij mooi weer verbleven we op het dak van de bunker. Daar kwamen wij door de schutterskoepel rechts op de bunker. >>>

Van bomen, die vergaan of toch blijven bestaan

Toen ik iets ouder was, zo'n 12 jaar, ging ik (inmiddels op de fiets) met twee vrienden regelmatig naar het bos, waar wij een nieuw onderkomen creëerden. Als ware Treehouse Masters bouwden wij een boomhut met meegebrachte planken, platen, touw, spijkers, hamers en zagen.

De spijkers bracht ik mee, want mijn grootvader had een kistje staan met veel lange spijkers (ongeveer 15 – 20 cm lang). Het was een geruststellende gedachte, dat wij daarmee met name de liggende planken goed konden vastslaan op de takken van de boom. De boomhut was een succes en voor andere lastig bereikbaar. Wij beklommen de boom via een touw, dat wij weghaalden als wij naar huis gingen. Wij verstopten het touw dan in het bos voor de volgende keer.

Onlangs bezocht ik de boom, die er weliswaar nog steeds staat, maar toch heeft moeten lijden onder het geweld van de grote spijkers in de takken. Nu, na zo'n 55 jaar, hebben de betrokken takken zich gewonnen gegeven, maar de boom leeft nog. >>>

<<< Ook deze boom is er nog en dat noem ik toch een wonder. Hij is gemakkelijk te vinden, als je bij Weterings de Hoefslag oploopt en dan het eerste pad links het bos in gaat. Een wonder omdat wij er in klommen, terwijl de oudere jongens ons waarschuwden voor het in hun ogen vaststaande feit, dat deze boom dood was en dus onbetrouwbaar. Die onderste grote en destijds hevig krakende takken zijn er terecht afgezaagd, maar nu na bijna 60 jaar, stel ik vast dat de boom er nog is. En van mij mag hij nog lange tijd blijven, want het is een stoere boom. Ook een beetje "mijn boom".

Iets ouder geworden bezocht ik de middelbare school en ontmoette daar nieuwe vrienden en ... vriendinnen. Sommige leerde ik wat beter kennen, hetgeen ook leidde tot verliefde wandelingen en romantisch samenzijn in het bos. Eén inscriptie in een boom is er nog ...ik koester 'm en hij zal er hopelijk nog lang zijn.

Later in mijn leven deed ik veel aan sport en bezocht ik het bos veelvuldig om te trainen. Dezelfde speelberg werd vervolgens een lastige pukkel, die ik tijdens een training meerdere keren zo snel mogelijk op en af ging. Vele zweetdruppels vonden aldus hun weg in het bos.

Begin jaren '90 was ik coach van een groep van 13 mannen, die ik moest trainen om mee te doen aan een survival wedstrijd van vier etmalen in de Ardennen. Selectietrainingen decimeerden de groep naar de benodigde vijf teamleden. Die vijf liepen ook een keer een prestatie-loop van 10 kilometer in en om het Staelduinse Bos. De groep was al behoorlijk getraind, dus kregen ze van mij een verzwaard rugzakje en de opdracht om gezamenlijk binnen een bepaalde snelle tijd over de finish te gaan. En dat lukte. Hun resultaat in de Ardennen was overigens ook geweldig.

Het is niet moeilijk voor te stellen, dat ik analoog ben opgegroeid, net als mijn leeftijdgenoten. Wij hadden niet of nauwelijks televisie, geen internet, geen mobieltjes en geen geavanceerd speelgoed. Wij misten het echter ook niet, want wij kenden het simpelweg niet. Dus voor vertier ging je met elkaar naar buiten en speelde je in de buurt van het huis, of je ging naar het bos. In de zomer ging je naar het (toen nog open lucht) zwembad of naar het Oranjesluis kanaal om te zwemmen. In de (nog strenge) winter ging je schaatsen, of je trok met een groep de polder in om voor het avondeten vermoeid thuis te komen. In de strenge winter van 1963, ik was toen 13 jaar, liepen en schaatsten we (op onze Friese doorlopers) met een groep door de polder van Naaldwijk naar Vlaardingen. De polder was toen een eindeloos bizar sneeuwlandschap met diep dichtgevroren sloten en vaarten. Het was een prachtige tijd.

Als kind was je derhalve veel buiten en nu we in het digitale tijdperk leven zie ik helaas, dat TV, mobiel, iPad, appen, gamen, etc. dominant aanwezig zijn bij de jeugd en het helaas winnen van buiten spelen.

Ik ben ervan overtuigd, dat dit niet goed is voor de gezondheid. En dit niet alleen in fysieke maar ook in mentale zin. Het buiten spelen levert immers niet alleen fysieke weerstand, maar ook sociale omgang met anderen op. Ik realiseer mij echter terdege, dat de digitale ontwikkeling niet meer te keren is.

De jeugd moet die kennis opdoen, opdat zij de toekomst aankunnen.

Ik wil echter toch besluiten met een oproep aan alle ouders, die dit lezen: "Zorg ervoor, dat uw kind(eren) regelmatig buiten spelen". Ga veel met ze naar stranden, bossen en zorg er bovenal voor om regelmatig in het Staelduinse bos komen. U bent daar meer dan welkom, maar wees tijdens uw bezoek wel zuinig op "mijn bos".

Hans Holtman

Nieuwe rubriek "Herinneringen aan het Staelduinse Bos"

We kregen het bovenstaande stuk met een begeleidende tekst, waarin de suggestie werd gedaan om hier een vaste rubriek van te maken. Natuurlijk hoeft het niet zo'n uitgebreid stuk te zijn als wat Hans Holtman heeft geschreven, maar we zijn zeer benieuwd wat er nog meer voor persoonlijke herinneringen en verhalen te vertellen zijn over uw en ons bos.

Het mag dus een kort of een lang stuk zijn, met of zonder foto's; het maakt niet uit.

Ook als u vindt dat u geen schrijftalent hebt, aarzel dan toch niet. Wij helpen u er graag bij.

Redactie

Gasten in de winter

Afgelopen winter overkwam het me zomaar: een koperwiek op mijn balkon. Ik had het balkontafeltje vol gelegd met fruit, rozijnen, brood en nog zowat, en op een dag zat dus die koperwiek – een lijsterachtige met roestrode flanken - voor mijn neus. En een paar dagen later meldden zich twee kramsvogels. Dat komt vooral alleen in de winter voor. Want de koperwiek is een van die weinige vogels die je alleen 's winters in Nederland ziet. En ook de kramsvogel – een lijsterachtige met oranjegele borst - zie je vooral in de winter. Heel veel kramsvogels trekken in het najaar verder zuidwaarts, maar een redelijk grote groep blijft hier al hangen; Nederland ligt aan de noordrand van het overwinteringsgebied van de kramsvogels.

Trekken de meeste vogelsoorten in de herfst weg, of door ons land heen, op weg naar het zuiden, er is een selecte groep vogels uit Scandinavië en Rusland die juist Nederland uitkiezen als ideaal overwinteringsland. Hier is het voor deze soorten net warm genoeg en vooral heel voedselrijk. Nederland is hun perfecte toevluchtsoord. Ik vind dat een mooi idee, dat deze vogels ons land uitverkiezen om de winter door te brengen.

De kleine zwaan bijvoorbeeld, een sneeuw witte zwaan met een geelzwarte snavel, die in grote groepen neerstrijken bij grote plassen in de buurt van akkers en malse graslanden. Kleine zwanen houden van Nederland, meer dan de helft van de wereldpopulatie brengt de winter in Nederland door. Wilde zwanen, die groter zijn,

imposant zelfs en die een snavel hebben met iets meer geel erin, zijn dan vaak niet ver weg. Wilde zwanen houden ook van de plassen in onze duinen, ze voeden zich niet alleen met gras maar ook met waterplanten. In de Amsterdamse Waterleidingduinen zijn ze deze winter vrijwel zeker aan te treffen.

Er zijn natuurlijk ook vogels die gewoon hier blijven in de winter, de meesjes, merels, winterkoninkjes, vinken et cetera. Die kunnen we beter zien, nu de bomen geen blad meer hebben. Maar ik ben toch vooral gespitst op de keep, de Scandinavische variant van onze eigen vink, die in de winter volop in Nederland is te zien. Te onderscheiden van onze vink door zijn oranje borst. Hij is vooral te vinden in en rond beukenbomen, ze eten daar de afgevallen nootjes.

En ik hoop op een invasie van pestvogels. Dat komt zo één keer in de zoveel jaar voor – bij een slecht bessejaar in Scandinavië en Rusland - en dat blijft nooit onopgemerkt. De pestvogel is gemakkelijk te herkennen aan zijn kuif, aan zijn rossige kleed, zijn gele staartpunt en zijn rode toppen van de vleugels. Als hij eenmaal in het land is kan hij zomaar in de achtertuin zitten. In groepjes struinen de pestvogels de bessestruiken af. Als ze er zijn, zijn ze niet te missen. Naar dat moment kijk ik uit.

Bron:
<https://www.radarplus.nl/article/315/Wintergasten>

De duinkust van het Westland

De heer Frans Beekman gaf afgelopen jaar op de Staelduindag een interessante lezing over onze kust. Dit is de tekst, die hij ons ter hand stelde.

De bodem van het Westland

Na 1945 liet prof. Edelman in heel Nederland bodemonderzoek verrichten ter verhoging van de voedselproductie. In het Westland maakte ir. W.J. van Liere de bodemkaart voor een gebied van 20.000 ha (80.000 handboringen) tot de spoordijk Den Haag-Rotterdam. Achter de duinkust zien we een kleilandschap en een veenlandschap. Het beste veen met een dikte van 2 meter werd verturfd. Dat is nu een droogmakerij.

Inbraakkreken vanuit de Maas (Booma, Gantel, Lier) lieten een kleilaag van 80 cm achter. Van Liere noemde dat het 'Westlanddek' en dateerde dat als na-Romeins. Later werden onder de zeelei jongere scherven gevonden (Pingsdorf en kogelpot) en bleek het Westlanddek in de 11^e en 12^e eeuw ontstaan, sterk beïnvloed door de stormvloed van 1014, 1134 (niet 1165). De oude duinrug tussen Monster en Naaldwijk werd in die tijd doorbroken.

Het afzanden of afgeesten (dat wil zeggen het zand van de bovenlaag weghalen) gebeurde in de 19^e en 20^e eeuw tot 1930. Dit leidde tot 'opgevaeren gronden' op zware klei (1800 ha) tussen Monster, Naaldwijk, Poeldijk, Kwintsheul en Wateringen. De vaarten, die nu nog door het Westland lopen, waren nodig voor de aanvoer van zand (en de afvoer van groente). De werkkraft van de Westlander leek onuitputtelijk, zandvaren voor lage lonen. Het kostte een generatie om van klei tuingrond te maken: ('het zand verzinkt in de klei'). Belangrijk was de bagger van bladafval uit de sloot ('de slootkant bracht de pacht

op'). Ook koemest en varkensmest verbeterden de grond, net als straatvuil uit de stad. Het 'wintervuil' bevatte veel 'kolenas'. Na 1930 kwam er turfmoelm uit de Peel. Grondsoort speelt tegenwoordig een minder belangrijke rol.

De afslagkust van Delfland

Aan de binnenkant van de duinen werd zand afgegraven, aan de zee kant was afslag (van 1200 tot 2000 wel 1 à 1,5 km). Totaal werd 500 ha afgegeest tot 40 cm boven het grondwater. Ook ging er veel zand naar de nieuwe woonwijken in Den Haag. Op de zg. geestgronden verbouwde men van 1860 tot 1880 vroege aardappelen voor Engeland. Later tomaten, druiven, komkommers en groente.

De binnenduinen of Oude Duinen waren steeds bewoond. De winning van duinwater gaf droogteschade aan de boeren, maar hield wel het cultuurlandschap in stand. Er liggen vele walstructuren uit het verleden: rabatten onder eikenhakhout, het wallencomplex bij boerderij Solleveld stond mogelijk in verband met een konijnenwarande. Vinkenbanen waren er ook.

Bij Ter Heijde breken de Oude Duinen af. De Jonge Duinen zijn er smal. De Maasmond kreeg een andere vorm. Maasmuiden verdween. Er was verlies van cultuurland en dorpen. Ter Heijde werd wel vier keer verplaatst: 1470-1530-1546-1570. Eind 18^e eeuw kwamen de strandhoofden van steen om het zandverlies te verminderen. Deze Delflandse Hoofden zijn er nu niet meer. Helm houdt wel zand vast aan de binnenduinrand, maar gaat de erosie van de zee niet tegen. In 2011 werd de Zandmotor opgespoten met 20 miljoen m³ zand ver uit zee en steekt een kilometer uit de kust. Door het spel van zeestromingen en wind verandert de vorm. Van dit zand gaat 70 % naar het noorden en 30 % naar het zuiden. Dit zorgt voor de versterking van de kust. Ook vroeger gebeurde dat.

De aangroeikust in de Maasmond van strandhaken met duinen

Tussen 1200 en 1700 ging de kust 8 à 10 kilometer zuidwaarts. Het toponiem De Haeck is bekend. Hetzelfde gebeurde op Zuid-Texel en West-Goeree. Achter zo'n strandhaak kwam een zandig gors. Op of achter de strandhaak legde men een dijk aan en zo groeiden de buitendijkse polders (buiten Delfland). Een smal duin werd aldus 'verdijkt'. Aan de zee kant was er een snelle aanwas van Derde, Tweede en Eerste Capittelduin, Spanjaerts Duyn en De Beer. De kreek in het gors diende later voor de afwatering in de nieuwe polder.

Achter de strandhaken ontstonden ca 1200 's-Gravenzande, polder Noordland ca. 1320, polder Nieuwland ca. 1420, polder Buiten Nieuwland (of Haak- en Bonnelanden) ca. 1750. De Maasdijk is van ca. 1240. Naast de dijk van Buiten Nieuwland kwam in 1872 de Nieuwe Waterweg. Op die dijk kwam in 1891 de spoorlijn naar Hoek van Holland (buitenwaterkering). De hoofdloop van de Maas had zich als Brielsche Maas verplaatst naar Voorne en dat leidde tot verzanding aan de noordkant. De Beer was de laatste strandhaak; het werd na 1872 een bekend vogeleiland. In 1851 kwamen de 'buitendijkse polders' bestuurlijk onder Delfland.

De Staelduinen lagen op het 'uitgors' voor de polder Noordland, ontstaan in de 14^e eeuw. Ze vielen onder de zeggenschap van de graaf van Holland. Eind 14^e eeuw (1371) was er al een octrooi voor bedijking, maar niet uitgevoerd. Het was een aantrekkelijk jachtgebied van gorzen en duinen (bergeenden, konijnen, patrijzen, snippen, zeehonden). Jacob Westerbaen schreef er in 1654 een gedicht over. Wel kwam er in 1644 de Oranjepolder.

Staelduinen

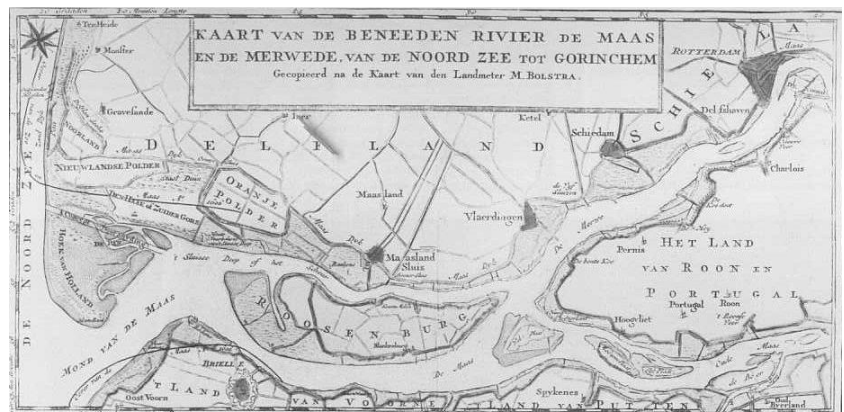
Bij de bedijking van de polder Nieuwland bleven de Staelduinen gespaard en bleven nog drie eeuwen buitendijks land. De verstuingen gingen door en de duinen werden daardoor hoger,

in het bijzonder bij de boerderijen waar kennelijk helm werd gepoot. Deze duinen zijn genoemd naar de stalen of staken van de visserij in de Maas (trekvis als zalm). De kreek Grote Relle met het Amersgat aan de mond vormde de verbinding met de Maas, het was mogelijk een oude rivierarm.

Vlak voor de helft van de 15^e eeuw (voor 1449) lag er een vissersgehucht met een kapel, vermoedelijk tegen de dijk van het Nieuwland. Men noemde de vissers 'Staelluden'. Bij de 'Informacie van 1514' gaat het om zes of zeven huizen op de Staelduinen 'die hen generen mit de stalen te bevisschen'. In 1618 sprak men over een diepe geul en scheepvaart voor Staelduynen. In 1634 kon men laverend de Grote Relle nog opvaren tot de Nieuwlandsedijk 'alwaer een gehucht van huysen staat genaempt Staelduyn'. In de 17^e eeuw lag hier een konijnenwarande: 'welcke Staelduynen gepopuleert sijn met conijnen' (1661). De Staten van Holland stelden er een duinmeier aan. Jan Kops schreef in 1798 over 'een zeer hoog duin' achter de boerderij in het Staelduin en opnieuw over de konijnen.

In de 19^e eeuw komt het gebied in handen van de familie Van Rijckevorsel. Tussen 1850 en 1870 worden de lagere delen afgezand voor de tuinbouw, in 1860 werden de duinen met bomen beplant. Zijn er ooit scherven of munten gevonden bij het afgeesten, of bij andere graafwerkzaamheden? De archeologie kan een bijdrage leveren voor de datering van de geschiedenis van het landschap.

Frans Beekman

Echt een aanrader voor jong en oud “bezoek het Staelduinse bos en het bezoekerscentrum”.

Soms krijgen we een e-mail, zoals deze hieronder:

In het bezoekerscentrum d’Oude Koestal kan jong en oud zich op een educatieve manier goed vermaken. Wij zagen een interessante film over het nut en noodzaak van paddenstoelen en de verschillende soorten paddenstoelen. Maar er zijn ook prachtige foto’s, spellen en prachtig gedecoreerde hoekjes zie ook onze foto’s
Wij zijn zeer gast vrij ontvangen en hebben ons gelijk aangemeld voor de Winterwandeling van zondag 18 December. Ook hebben wij genoten van de heerlijke boswandeling waarbij de zon prachtig langs de bomen scheen.

Wij wensen een ieder veel plezier in het Staelduinse bos.

En voor de medewerkers en vrijwilligers ga zo door want uw inspanningen worden gewaardeerd

Vriendelijke groet
Michel en Chantal

In de plaat hierboven zitten een groot aantal spreekwoorden en gezegdes verborgen. Vorige keer hebben we gevraagd of er lezers zijn, die ze allemaal kunnen vinden.

We hebben van 2 mensen een reactie gehad, te weten van Jaap van der Ende uit Naaldwijk en van Riet de Graaf-Wemelsfelder

De gevonden oplossingen zijn:

1. Beter één vogel in de hand dan tien in de lucht
2. Eén zwaluw maakt nog geen lente
3. Achter de wolken schijnt de zon
4. Na regen komt zonneschijn
5. Hoge bomen vangen veel wind
6. De jas naar de wind hangen (Westlands: zo de wind waait, waait me jassie)
7. Het hoogste lied zingen
8. Ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is
9. De kat uit de boom kijken
10. De appel valt niet ver van de boom
11. Lopen als een blind paard

12. Hoog van de toren blazen
13. Ieder huisje heeft zijn kruisje
14. Met de kippen op stok gaan
15. De hond in de pot vinden
16. Kleine potjes hebben grote oren
17. Van een muis een olifant maken
18. Met andermans veren pronken
19. Schaapjes tellen
20. Er gaan veel makke schapen in een hok
21. Als er één schaap over de dam is, volgen er meer
22. Het zwarte schaap zijn
23. Wie een kuil graaft voor een ander, valt er zelf in
24. Een klein visje uitgooien om een grote te vangen
25. De zon in het water zien schijnen
26. Van de wal in de sloot raken
27. Beet hebben
28. In troebel water vissen
29. Bot vangen
30. Het hek is van de dam
31. Blaffende honden bijten niet
32. Lachen als een boer die kiespijn heeft
33. Op grote voet leven (kan ook: Lange tenen hebben)
34. Als een vlag op een strontkar (in 't Westland volgens mij: strontschuit)
35. Men moet een gegeven paard niet in de bek kijken
36. Het paard achter de wagen spannen
37. De buikriem aanhalen
38. Wat de boer niet kent dat eet hij niet
39. De koe bij de horens vatten
40. Met twee maten meten
41. Iemand knollen voor citroenen verkopen
42. Wie de schoen past trekke hem aan
43. Als het kalf verdronken is, dempt men de put
44. Als twee honden vechten om een been, gaat de derde er mee heen
45. Vele varkens maken de spoeling dun
46. Een varkentje wassen
47. De kat op het spek binden
48. De hond een worst voorhouden
49. Met de kippen op stok gaan
50. Zo trots als een pauw zijn
51. Een blind paard kan er geen schade doen
52. Het oog van de meester maakt het paard vet
53. Als de wijn is in de man, is de wijsheid in de kan
54. Wij zullen dat varkentje wel eens wassen

Toerisme

Toerisme, daar zit het woord toer of rit in, dat wil zeggen weggaan en weer terug komen. Veel mensen gaan op vakantie om dingen te zien die thuis niet te zien zijn. Of zoeken de rust die ze thuis niet kunnen vinden. En waar zoeken we die rust???

In vakantieparken, zwembaden, toeristische dorpjes, pretparken en dergelijke. Is dit werkelijk rust, of is dit een vlucht uit de werkelijkheid?.

Stilte is gevaarlijk, want dan kan je jezelf horen denken. Dan hoor je jouw problemen en verplichtingen en dat wil je niet horen. Want door vakantie moet jouw inwendige accu weer worden opgeladen om de rest van het jaar weer door te komen. Dus verbergt men z'n verplichtingen achter veel en duur vermaak.

Maar is dat de oplossing voor onze stress? Waarschijnlijk niet, want als je je niet kan ontspannen, dan helpt vakantie ook niet. Hoe dikwijls ontaardt "vakantie" niet in ruzie en ongenoegen. De één wil naar het

zwembad, de ander naar een museum en de volgende naar een film of pretpark. En wie krijgt er z'n zin??? Alweer stress.

Het zou beter zijn, als we zorgen dat we niet zo gestresst zijn in ons dagelijks leven, want dan hoeven we ook niet te ont-stressen voor onze vakantie. We moeten wel beseffen dat toer ook betekent terugkeren.

De vakantie duurt maar een aantal dagen per jaar, de rest van het jaar moet je ook doorkomen. Als je probeert het hele jaar de stress te beperken dan is de vakantie ook veel leuker. Het is beter de inwendige accu regelmatig op te laden zodat je de druk van het leven en werken beter aan kan. Voor dat opladen van onze accu hoef je niet altijd een toer te maken, want dichtbij is er ook voldoende (rust) te vinden. Ga bijvoorbeeld (op de fiets) naar het Staelduinse bos , want daar vind je natuur, een bezoekerscentrum en rust vlak bij huis.

P.Adriaanse

Muis zingt liefdeslied

Mannetjesmuizen verleiden de andere sekse door liefdesliedjes te zingen. Ze zijn er ook nog eens goed in, want de muizen brengen met net zoveel veelzijdigheid en expertise de vrouwtjes een serenade als menige vogel.

Dat mannetjesmuizen met ultrasoon gepiep reageren op de verleidelijke reukstoffen van de wijfjes, was al bekend. Nu blijkt uit Amerikaans onderzoek dat het gepiep van de knaagdierjes niet alleen tonen, maar ook melodieën vormt.

De wetenschappers van de Washington University brachten de muizen aan het zingen door een staafje met vrouwelijke geurstof onder hun neus te houden. De liefdesliederen van de muizen lijken op het getjilp van vogels. De tonenreeksen en toonhoogte. worden met regelmatige tussenpozen voortgebracht als in ware composities.

Bep Mast-Wennink

Agenda 2017

tot eind februari		Wisseltentoonstelling "Winter"
januari film van de maand		Uitje met de vrijwilligers van de vereniging Vrienden van het Staelduinse Bos. (15 min) Filmverslag van de boottocht door de natuur van het Midden Delftland met veel informatie en wetenswaardigheden over het gebied en de dingen die we onderweg tegen komen.
zondag 5 februari	14:00 u	Publieksexcursie Knoppenwandeling *)
februari film van de maand		Kom genieten van de Peel. (8 min) Een uniek stukje natuur op de grens van Brabant en Limburg, een hoogveengebied waar vroeger turf werd gestoken.
maart film van de maand		De Brabantse Sahara. (15 min) Tussen Tilburg en Waalwijk ligt het Nationaal park de Loonse en Drunense duinen, het grootste levend stuifzandgebied van West -Europa.
maart - zomer		Wisseltentoonstelling "Wandeling door de duinen"
april film van de maand		Als je goed kijkt in het Nationaal Park De Hoge Veluwe. (8 min) Een rondleiding door de boswachter over het park De Hoge Veluwe, een natuurgebied van meer dan 5000 ha groot.
zondag 9 april	8:00 u	Publieksexcursie Vogels *)
maandag 17 april	starten tussen 11:30 - 15:00 u	Paasspeurtocht in het bos, deelname € 2,50 p.p.
mei film van de maand		De Dommel. (8 min) Een oude, 120 km lange rivier die begint bij Peel in België en eindigt even voorbij 's-Hertogenbosch, waar hij in de Maas stroomt.
juni film van de maand		Hoe leven vlinders? (12 min) Een duidelijke uitleg over soorten van vlinders, over hun voedsel en hoe ze overleven, film van de Vlinderstichting.
zondag 11 juni	14:00 u	Publieksexcursie Zomerwandeling *)
zondag 1 oktober	14:00 u	Publieksexcursie Herfstwandeling *)
zondag 17 december	13:30 u 14:00 - 15:30u	Publieksexcursie Midwinterwandeling *) Midwinterhoornblazen in het bos

*) Voor de excursies graag opgeven bij Fam. v. Drongelen, tel. 0174-631427
of per e-mail aatendiek@gmail.com.

Deelname aan excursies is gratis, maar een gift na afloop wordt erg op prijs gesteld.

Informatie Vereniging "VRIENDEN VAN HET STAELDUINSE BOS"

BESTUUR

Voorzitter	G. Keizer
Secretaris	C.D. Hendriks
Penningmeester	R. van Scherpenzeel
Algemeen leden	M. Aalbrecht D. van Drongelen-Sevenhuijsen J.M. Storm-Paalvast L. Veenstra

Bezoekerscentrum	d'Oude Koestal in het Staelduinse Bos Peppellaan 4, 2691 ND 's-Gravenzande	0174-417 351
-------------------------	---	--------------

Internet	www.hetstaelduinsebos.nl www.facebook.com/hetstaelduinsebos
-----------------	---

Alg. informatie en afspraken groepen	D. van Drongelen of e-mail naar aatendiek@gmail.com	0174-631 427
---	---	--------------

Correspondentieadres	C.D. Hendriks, v. Houtenstraat 2, 2672 DP Naaldwijk	
Redactieadres	G. en E. Keizer, Riemtale 2, 3155 ND Maasland	010-5925 298
Ledenadministratie	M. en E. Keizer, Riemtale 2, 3155 ND Maasland	010-5925 298
E-mail	staelduinsebos@hotmail.com	

U steunt ons vanaf minimaal € 7,50 per jaar, extra giften hierbij zijn zeer welkom.
Het lidmaatschap loopt van 1 januari t/m 31 december. Als u lid wordt na 1 oktober bent u automatisch lid voor het volgende jaar. Opzeggen kan per e-mail of schriftelijk voor 1 november, anders loopt het lidmaatschap automatisch door in het volgend kalenderjaar.

Bankrelatie	IBAN: NL02 ABNA 0476 891 809 t.n.v. ver. Vrienden van het Staelduinse Bos	BIC: ABNA NL2A Honselersdijk
--------------------	--	---------------------------------

De Belastingdienst heeft de vereniging aangewezen als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).
Schenkingen, giften en nalatenschappen zijn voor u fiscaal aftrekbaar en de vereniging hoeft geen belasting te betalen over het binnengekomen bedrag.

Alle informatie vindt u op onze website bij www.hetstaelduinsebos.nl/contact.html#ANBI

RSIN/Fiscaal nummer ANBI: 8137.44.519	K.v.K.no. 40397221
---------------------------------------	--------------------

Eigenaar van het bos	Stichting Het Zuid-Hollands Landschap Oude Delft 116, 2611 CG Delft www.zuidhollandslandschap.nl	010-272 2222 e-mail: info@zhl.nl
-----------------------------	--	--

Beheerder Staelduinse Bos	F. Spreen, Peppellaan 2, 2691 NG, 's-Gravenzande (kantoor bos 06-5177 3176)
--------------------------------------	--

Regiokantoor Kuststreek	Monsterseweg 162, 2553 RM Den Haag (bezoek alleen op afspraak)	070-397 4981 e-mail: regio-kuststreek@zhl.nl
------------------------------------	---	--

Rooster zittingsperioden bestuur	gekozen
1. G. Keizer	11-07-2009
2. C.D. Hendriks	11-07-2009
3. D. van Drongelen-Sevenhuijsen	26-06-2010
4. R. van Scherpenzeel	30-06-2012
5. M. Aalbrecht	06-07-2013
6. J.M. Storm-Paalvast	06-07-2013
7. L. Veenstra	11-07-2015

ISSN – 0920 - 2277	Staeltje Natuur
--------------------	-----------------

